

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

5-2025
PEDAGOGIKA

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

H.A.Saipova Kompozitsion bog'lanishli nutqni shakllantirishga oid ilmiy-nazariy qarashlar	5
A.T.Nazarov Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini sport turizmiga oid bilimlarida irodaviy sifatlar	9
E.T.Umarov Falsafa ta'limi asosida bo'lajak pedagoglarda mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning metodik jihatlari	12
M.A.G'ofurova Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samaradorligi	16
M.M.Mo'minova, V.T.Jo'rayev, M.M.Turdimatov Bo'lajak pedagoglarning axborot xavfsizligi kompetensiyasini baholash mezonlari va metodlari	21
L.S.Isroilova Talabalarni dasturlashga oid mustaqil ta'limni tashkil etishda virtual muhitlarning amaliy samaradorligi	27
G.T.Hojikarimova Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining maxsus kompetensiyalarini shakllantirishda mustaqil ta'limni tashkil etish	31
A.A.Abdumanofov Проблемы и решения оценки практических навыков студентов медицинских учебных заведений	36
H.H.Бобожонов, П.Д.Мамутов Влияние различных методов силовой тренировки на показатели прыгучести и скорости в волейболе у студентов вузов	40
M.A.Esonmirzayeva Bo'lajak pedagoglarda texnologik metakompetentlikni shakllantirishga oid ilmiy-nazariy qarashlar	43
M.A.Esonmirzayeva Metakompetensiyalarni samarali boshqarishga yordam beruvchi ko'nikmalar	47
E.E.Tadjibayev Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishning zaruriyati	51
S.A.Maxmudova Integrativ yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish	55
M.E.Madaminova Talabalarining texnik ijodkorligini rivojlantirish mazmuni va metodik asoslari	59
M.B.Kamoldinov Bo'lajak pedagoglarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirishning amaliy metodik tizimi	63
Z.A.Davlataliyeva Talabalarining o'qish kompetensiyasini rivojlantirishga doir faoliyatini tashkil etish usullari	67
F.A.Hamdamiyeva Bo'lajak geografiya o'qituvchilarini o'quv jarayonida loyiha texnologiyalaridan foydalanishga tayyorlash modeli	71
B.A.G'ofurova Oliy ta'lim jarayonida talabalarda konseptual fikrlashni rivojlantirish metodikasini amaliyotga joriy etish	75
N.O.Xaydarova Tibbiyot oliy ta'lim talabalarining refleksiv madaniyatini rivojlantirish omillari	78
U.I.Obidjanov Zoologiya darslarida zamonaviy interaktiv metodlardan foydalanish: samaradorlik va	

UO'K: 378.14:37.013.42:37.016

INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING KASBIY KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH**РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ НАВЫКОВ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАТИВНОГО ПОДХОДА****DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL SKILLS OF FUTURE TEACHERS THROUGH AN INTEGRATIVE APPROACH****Maxmudova Sumbula Abdumalikovna**

Farg'ona davlat universiteti, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Annotatsiya

Ushbu maqolada integrativ yondashuv pedagogik jarayonlarda qo'llanilganda bo'lajak pedagoglarning kasbiy ko'nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda metodik va kommunikativ ko'nikmalar, hamda refleksiv malakaning ahamiyati ko'rib chiqiladi. Nazariy obzor doirasida ta'lim psixologiyasi, pedagogika metodologiyalari va zamonaviy ta'lim texnologiyalari asosida integratsiya modellarining mohiyati taqdim etiladi. Amaliy qismda bo'lajak pedagoglar tayyorgarligida interaktiv ta'lim materiallari, fanlararo loyihalar va mentorlik mexanizmlari orqali kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish usullari taklif etiladi. Tadqiqot natijalari pedagogika ta'limida integrativ yondashuvni keng joriy etish samaradorligini ko'rsatadi.

Аннотация

В статье анализируются возможности формирования профессиональных навыков будущих педагогов при применении интегративного подхода в образовательном процессе. Рассматриваются методические и коммуникативные навыки, а также важность рефлексивной компетенции. В теоретическом обзоре представлена сущность моделей интеграции на основе психологии обучения, методологии педагогики и современных образовательных технологий. В практической части предложены методы развития профессиональных навыков у будущих педагогов посредством интерактивных материалов, междисциплинарных проектов и системы наставничества. Результаты исследования демонстрируют эффективность широкого внедрения интегративного подхода в педагогическом образовании.

Abstract

This article analyses the opportunities for developing professional skills of prospective teachers through the use of an integrative approach in the educational process. The study examines methodological and communicative skills, as well as the significance of reflective competence. Within the literature review, the essence of integration models based on educational psychology, pedagogy methodology, and modern educational technologies is presented. In the practical section, methods for enhancing professional skills of future teachers are proposed through interactive teaching materials, interdisciplinary projects, and a mentoring system. The research results show the effectiveness of broad implementation of the integrative approach in teacher education.

Kalit so'zlar: integrativ yondashuv; kasbiy ko'nikmalar; metodik ko'nikmalar; kommunikativ ko'nikmalar; refleksiv malaka; bo'lajak pedagoglar; ta'lim texnologiyalari.

Ключевые слова: интегративный подход; профессиональные навыки; методические навыки; коммуникативные навыки; рефлексивная компетенция; будущие педагоги; образовательные технологии.

Key words: integrative approach; professional skills; methodological skills; communicative skills; reflective competence; prospective teachers; educational technologies

KIRISH

Hozirgi davrda ta'lim tizimining asosiy maqsadi jahon miqyosidagi o'zgarishlarga moslashadigan, yetuk va raqobatbardosh pedagog kadrlarni tayyorlashdan iboratdir. Bu jarayonda ta'limning sifatini oshirish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish, shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarning malaka va kasbiy ko'nikmalarini kompleks tarzda shakllantirish dolzarb vazifaga aylanmoqda. Ayniqsa, XXI asr pedagogikasi talablari pedagoglarning faqatgina nazariy bilimiga ega bo'lishini emas, balki ularni amaliyotda samarali qo'llay olish ko'nikmalariga ega bo'lishini talab

PEDAGOGIKA

qiladi. Shu sababli, pedagogik ta'lim muassasalari yangi pedagogik metodlarni izlab, ta'lim jarayonida fanlararo bog'liqlikni yaratishga, ya'ni integrativ yondashuvga e'tibor qaratmoqda.

Integrativ yondashuv ta'lim jarayonida turli fanlar, metodlar va pedagogik texnologiyalarni birlashtirish orqali bilimlarning uzviy tizimligini ta'minlashga qaratilgan konsepsiya bo'lib, zamonaviy ta'limda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu yondashuv nafaqat o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi, balki ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga, muammolarni kompleks tahlil qilishga o'rgatadi. Shuning uchun ham, integrativ yondashuv asosida pedagoglarning kasbiy ko'nikmalarini shakllantirish ta'lim sifatini oshirish va zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga javob beradigan pedagoglarni tayyorlashning asosiy yo'nalishlaridan biridir. Maqolada integrativ yondashuv nazariy asoslari, uning pedagogik ta'limda qo'llanilishi, shuningdek, bo'lajak pedagoglarning kasbiy ko'nikmalarini shakllantirishdagi roli atroflicha tahlil qilinadi. Bundan tashqari, integratsiyalashgan ta'lim jarayonlarini tashkil etish va amalga oshirish mexanizmlari ham ko'rib chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Pedagogika sohasida integrativ yondashuv konsepsiyasi uzoq yillardan buyon ilmiy-amaliy tadqiqotlarda markaziy mavzu sifatida o'rganib kelinmoqda. Zamonaviy pedagog olimlar, xususan, A.V.Mudrik, integratsiyalashgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash va ularni amaliy faoliyatga tatbiq etish ko'nikmalarini shakllantirishda samarali vosita ekanligini ta'kidlaydi. Unga ko'ra, fanlararo bog'liqlikni hisobga olgan holda tashkil etilgan ta'lim o'quvchining dunyoqarashini kengaytiradi, tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, T.S.Komissarova integrativ yondashuvni o'quv jarayonida faol o'rganishni rag'batlantiruvchi vosita sifatida ko'radi. Uning fikricha, o'qituvchi va talabalar o'rtasida samarali muloqot va o'zaro ta'sirni kuchaytirish ta'lim sifatini oshiradi, shuningdek, talabalarda mustaqil va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi.

Shuningdek, O.E.Pirojkovning tadqiqotlari ta'limda integratsiyalashgan yondashuv nafaqat bilimlarni tizimli shakllantirish, balki ularni amaliyotga tatbiq etish qobiliyatini rivojlantirishda muhimligini ko'rsatadi. U pedagogik ta'limda bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy kasbiy ko'nikmalarga tayyorlashda integratsiyalashgan metodlarning roli katta ekanini ta'kidlaydi.

Pedagogik psixologiya sohasidagi yetakchi olim L.S.Vygotskiy esa, o'quv jarayonida bilimlarning ijtimoiy va madaniy kontekstda shakllanishiga e'tibor qaratadi. Uning "yaqin rivojlanish zonasini" kontsepsiyasi integrativ yondashuvda muhim asos bo'lib, o'quvchilarning bilimlarini yanada chuqurroq egallashlari uchun ularni murakkab vazifalar bilan bosqichma-bosqich shug'ullantirishni tavsiya etadi. Bu esa, pedagogik ta'lim jarayonida fanlararo integratsiyani yo'lga qo'yishda qo'llanilishi lozim bo'lgan pedagogik mexanizmdir.

Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik nazariyotchi J.Brunerning konstruktivistik yondashuvi, ta'lim jarayonida o'quvchining faoliyatini markazga qo'yadi va bilimlarni o'zlashtirishda ularning avvalgi tajribalari bilan bog'liq holda yangi bilimlarni qabul qilishini ta'kidlaydi. Bu yondashuv integrativ ta'limning asosiy tamoyillaridan biri sifatida qaraladi.

Kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish nuqtai nazaridan, G.Shon pedagoglarning doimiy professional o'sishi va o'z faoliyatini tahlil qilish orqali takomillashishini ta'kidlaydi. Unga ko'ra, pedagogik amaliyotda innovatsion yondashuvlarni qo'llash va o'z ustida ishlash pedagoglarning kasbiy malakasini oshirishda asosiy omillardan biridir. Shu tariqa, yuqoridagi olimlarning tadqiqotlari integrativ yondashuvning pedagogik ta'lim jarayonida nafaqat nazariy bilimlarni, balki zamonaviy kasbiy ko'nikmalarni shakllantirishda ham muhim vosita ekanini isbotlaydi. Bu yondashuv orqali bo'lajak pedagoglar o'z faoliyatida fanlararo bog'liqlikni anglab, zamonaviy talablar asosida o'z malakalarini doimiy rivojlantira oladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

1. Integrativ yondashuvning nazariy asoslari va pedagogik ta'limdagi o'rni. Integrativ yondashuv pedagogikada muhim nazariy va amaliy jihatlarga ega bo'lib, u fanlararo o'zaro bog'liqlik va ularning umumiy maqsad sari uyg'unlashuvi asosida ta'lim jarayonini tashkil etishni nazarda tutadi. Ushbu yondashuv fanlarning chegaralarini bartaraf etib, o'quvchining bilimlarini yanada tizimli va mantiqiy shakllantirish imkonini yaratadi. Ta'limda integrativ yondashuvni qo'llash orqali o'quv jarayoni yanada mazmunli, amaliy va shaxsga yo'naltirilgan bo'ladi.

Nazariy jihatdan, integratsiya kontsepsiyasi psixologiya, pedagogika va metodika fanlarida ko'p o'rganilgan. Vygotskiyning ijtimoiy konstruktivizm nazariyasi, Deweyning tajriba asosida ta'lim kontsepsiyasi integrativ yondashuvga asos yaratadi. Masalan, Vygotskiyning "yaqin rivojlanish zonasini" shakllantirishda pedagoglar turli fanlar va metodlarni uyg'unlashtirgan holda o'quvchilarni bosqichma-bosqich murakkab bilimlar va ko'nikmalarga o'rgatadi.

Integrativ yondashuvning tamoyillari pedagogik ta'limda quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Tizimlilik va mantiqiylik ta'lim jarayonida turli fanlar va bilimlarni umimlashtirib, ularni yaxlit tizim sifatida tashkil etish;

- Holistik (butunlik) yondashuv o'quvchining bilimlari va tajribalarini integratsiyalashgan tarzda rivojlantirish;

- Faoliyatchilik va interaktivlik o'quv jarayonida talabaning faol ishtirokini ta'minlash;

- Refleksiv tahlil o'z bilimlarini va amaliy ishlarini tahlil qilish orqali mustaqil fikrlashni rivojlantirish.

Bu tamoyillar pedagogik ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi.

2. Bo'lajak pedagoglarning kasbiy ko'nikmalari: mazmuni va ahamiyati. Kasbiy ko'nikmalar o'qituvchining o'z ish faoliyatini samarali tashkil eta olish, o'quvchilar bilan ishlashda metod va usullarni to'g'ri qo'llash qobiliyatidir. Bugungi kunda pedagogning faqatgina o'z fanini bilishi yetarli emas, balki u zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini faol qo'llay bilishi, psixologik jihatdan o'quvchilarni tushunishi, ijodiy va innovatsion fikrlashga ega bo'lishi shart.

Bo'lajak pedagoglarda shakllantirilishi lozim bo'lgan kasbiy ko'nikmalar tarkibiga quyidagilar kiradi:

- Didaktik va metodik bilimlarni amaliyotda qo'llay olish o'quv jarayonini samarali tashkil etish uchun metodik vositalarni to'g'ri tanlash va ishlatish;

- Psixologik yondashuv o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini hisobga olib, shaxsiy yondashuvni amalga oshirish;

- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish zamonaviy raqamli resurslarni darsda qo'llash;

- Mustaqil o'rganish va ijodiy fikrlashga yo'naltirilgan yondashuvlar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, muammolarni yechishga o'rgatish;

- Kasbiy o'sish va rivojlanish uchun doimiy o'z ustida ishlash professional malakasini oshirishga intilish.

Yuqoridagi ko'nikmalarni rivojlantirishda integrativ yondashuv alohida o'rin tutadi, chunki u ta'lim jarayonini kompleks, tizimli va samarali qiladi.

3. Integrativ yondashuv orqali kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish metodlari va amaliyoti. Pedagogik ta'limda integrativ yondashuvni qo'llash amaliyotda bir qator samarali usullar orqali amalga oshiriladi. Jumladan,

- Fanlararo loyihalar tashkil etish yondashuv orqali talabalar turli pedagogik, psixologik va texnologik bilimlarni birlashtirib, amaliy vazifalarni hal etishga o'rgatiladi. Masalan, "Pedagogika va axborot texnologiyalari" fanlarini integratsiya qilgan holda o'quv jarayonini tashkil etish;

- Integratsiyalashgan darslar o'tkazish bir nechta fanlarni birlashtirib o'qitish orqali o'quvchilarning kompleks tafakkurini rivojlantirish va ularni amaliy ko'nikmalarga o'rgatish;

- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish interaktiv platformalar, multimedia vositalari, simulyatorlar va virtual laboratoriyalar yordamida o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash;

- Refleksiv va tahliliy faoliyatga rag'batlantirish talabalarni o'z faoliyatini tahlil qilish, o'z ustida ishlash, yangi pedagogik yondashuvlarni sinovdan o'tkazishga o'rgatish.

PEDAGOGIKA

Ushbu metodlar orqali bo'lajak pedagoglar o'z kasbiy faoliyatiga tayyorlanadi, mustaqil fikrlash, innovatsion qaror qabul qilish, va shaxsiy rivojlanishga intilish ko'nikmalarini egallaydi.

Integrativ yondashuv zamonaviy pedagogik ta'limda eng samarali strategiyalardan biri hisoblanadi, u ta'lim jarayonida fanlararo muloqot va uyg'unlikni ta'minlab, o'quvchilarning bilimlarini tizimli va o'zlashtirish imkonini yaratadi. Bo'lajak pedagoglarning kasbiy ko'nikmalarini shakllantirishda integrativ yondashuvning qo'llanilishi, ularning professional faoliyatga tayyorligini sezilarli darajada oshiradi.

Mazkur yondashuv yordamida pedagoglar: bilimlarni nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham puxta egallaydi; murakkab pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi; zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga samarali integratsiyalashni o'rganadi; mustaqil, ijodiy va kritik fikrlashni egallaydi; o'quvchilar bilan samarali muloqot qilish va ularning individual ehtiyojlarini hisobga olish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bois, oliy pedagogik ta'lim muassasalarida integrativ yondashuvga asoslangan o'quv dasturlarini ishlab chiqish va keng joriy etish muhim vazifa bo'lib qolmoqda. Bu ta'lim sifatini oshirish, pedagoglarning professional salohiyatini kuchaytirish va natijada jamiyatning intellektual salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Integrativ yondashuv pedagogik ta'lim jarayonida fanlararo bog'liqlikni yaratib, bo'lajak pedagoglarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu yondashuv yordamida o'quvchilar nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham puxta o'zlashtiradilar. Integrativ metodlar, interaktiv darslar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining qo'llanilishi pedagoglarning kreativ va tahliliy fikrlashini rivojlantiradi. Shuningdek, ularni o'z faoliyatini doimiy ravishda tahlil qilish, mustaqil qarorlar qabul qilish va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etish imkoniyatlari bilan ta'minlaydi. Natijada, bo'lajak pedagoglar jamiyat ehtiyojlariga mos ravishda o'z kasbiy malakalarini doimiy rivojlantirib, ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga tayyorlanadilar. Integrativ yondashuvning joriy etilishi pedagogik ta'lim sifatini sezilarli darajada oshiradi va pedagoglarning professional salohiyatini mustahkamlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mudrik, A.V. *Pedagogika asoslari va ta'lim metodikasi*. – Moskva: Prosveshcheniye, 2018. – 256 b.
2. Komissarova, T.S. *Ta'limda integratsiyalashgan yondashuv*. – Sankt-Peterburg: Piter, 2020. – 182 b.
3. Pirojkov, O.E. *Pedagogik ta'limda zamonaviy metodlar*. – Moskva: Akademiya, 2019. – 210 b.
4. Vygotskiy, L.S. *Psixologiyaning rivojlanishi va o'rganish*. – Moskva: Nauka, 2017. – 312 b.
5. Bruner, J. *Ta'lim psixologiyasi*. – Toshkent: Ilm-Ziyo, 2016. – 195 b.